

INTERAKTIV O'YINLAR ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINFLARDA INGLIZ TILI SPEAKING (GAPIRISH) KO'NIKMASINI RIVOJLANTIRISH

Kamoldinova Madinaxon

Ingliz tili va adabiyoti o'qituvchisi

+998979530522

Annotatsiya Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida ingliz tilida gapirish (speaking) ko'nikmasini shakllantirishda interaktiv o'yinlardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlarini yoritilgan. Mustaqillik yillarida O'zbekistonda chet tillarini, xususan, ingliz tilini erta yoshdan o'qitishga qaratilgan davlat siyosatining ahamiyati ta'kidlanadi. Gapirish ko'nikmasining kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdagi o'rni, shuningdek, interaktiv o'yinlarning o'quvchilar motivatsiyasi, nutqiy faolligi va ijodkorligini rivojlantirishdagi afzalliklari tahlil qilinadi. Rolli o'yinlar, savol-javob o'yinlari, harakatli o'yinlar, rasm asosidagi o'yinlar va axborot almashish o'yinlaridan foydalanish metodikasi amaliy misollar asosida ochib berilgan. Tajribaviy kuzatuvlar asosida interaktiv o'yinlar o'quvchilarning psixologik to'siqlarini kamaytirishi, erkin muloqotga kirishishini ta'minlashi va dars jarayonining samaradorligini oshirishi ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, ingliz tili, speaking, gapirish ko'nikmasi, interaktiv o'yinlar, rolli o'yinlar, motivatsiya, kommunikativ kompetensiya, ijodkorlik, nutqiy faollik.

Mustaqillik yillarida O'zbekiston ta'lim tizimida chet tillarini o'qitishga bo'lgan e'tibor tubdan yangilandi. Ayniqsa, ingliz tilini erta yoshdan o'rgatish davlat siyosati darajasida muhim vazifa qilib qo'yildi. 2012-yil 10-dekabrda Prezident qarorida ham umumiy o'rta ta'lim maktablarida ingliz tilini o'qitish 1-sinfdan boshlanishi belgilangan bo'lib, bu jarayon hozirda keng qamrovda amalga oshirilmoqda [1].

Boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'qitishning asosiy maqsadi o'quvchilarda asosiy kommunikativ ko'nikmalarni – tinglab tushunish (listening), o'qish (reading), yozish (writing) va, eng muhimi, gapirish (speaking)ni shakllantirishdir. Gapirish ko'nikmasi o'quvchining tilni real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olishi, erkin muloqot qila olishi bilan chambarchas bog'liq. Shu sababdan, dars jarayonida o'quvchilarning nutqiy faolligini oshiradigan metodlarni qo'llash muhimdir.

So'nggi yillarda metodika fanida interaktiv o'yinlar asosida o'qitish yo'nalishi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Interaktiv o'yinlar nafaqat bilimni o'zlashtirishga, balki o'quvchining psixologik erkinlashishiga, darsdagi faollik va motivatsiyaning ortishiga ham xizmat qiladi. Mazkur maqolada interaktiv o'yinlarning boshlang'ich sinf o'quvchilarida ingliz tilida gapirish ko'nikmasini rivojlantirishdagi o'rni nazariy va amaliy jihatdan yoritiladi.

1. Boshlang'ich ta'limda "speaking" ko'nikmasining ahamiyati

Boshlang'ich sinf o'quvchilari tilni o'rganishda nutqiy faoliyat orqali bilimlarni tezroq o'zlashtiradi. Vygotskiy nazariyasiga ko'ra, bola ijtimoiy muhit orqali tilni o'zlashtiradi, shuningdek, o'yin faoliyati til rivojining asosiy omillaridan biridir [2]. Shu nuqtayi nazardan qaralganda, gapirish ko'nikmasini rivojlantirish uchun tabiiy muloqot muhitini yaratish zarur.

Chet tili metodikasida "speaking" ko'nikmasi ikki turga bo'linadi:

1. Dialogik nutq – suhbat qurish, savol-javob qilish, kundalik vaziyatlarda muloqot qilish.

2. Monologik nutq – biror mavzuda fikr bildirish, o'zini tanishtirish, voqeani hikoya qilish.

Boshlang'ich sinf darslarida o'quvchilar ko'proq dialogik nutqqa tayyorlanadi. Chunki bu jarayonda ular tilni tabiiy tarzda qo'llashga o'rganadi.

2. Interaktiv o'yinlarning o'quv jarayonidagi o'rni

Interaktiv metodlar – bu o'quvchilarni faol muloqotga jalb qiluvchi, darsni o'yin shaklida olib borishga imkon beruvchi usullar majmuasidir. O'yin jarayonida o'quvchilar nafaqat tilni o'zlashtiradilar, balki ijodkorlik, hamkorlik va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar.

Interaktiv o'yinlarning afzalliklari:

- O'quvchilarda motivatsiyani kuchaytiradi. O'yin orqali til o'rganish qiziqarli bo'ladi.
- Psixologik to'siqlarni kamaytiradi. Bola "xato qilaman" degan qo'rquvni unutib, erkin gapiradi.
- Faollikni oshiradi. Har bir bola o'yinda ishtirok etishga intiladi.
- Real hayotiy vaziyatlarni modellashtiradi. Masalan, do'konda xarid qilish yoki mehmonxonada suhbatlashish.

3. Boshlang'ich sinflarda qo'llaniladigan interaktiv o'yinlar turlari

1. Rolli o'yinlar (Role-play)

• Masalan, "At the Shop", "At the Zoo", "Doctor and Patient". O'quvchilar rollarga bo'linib, real hayotiy vaziyatni jonlantiradilar.

2. Savol-javob o'yinlari (Question games)

• "Guess who?", "Find someone who...". Bu o'yinlarda o'quvchilar bir-birlariga savollar berib, gapirishni mashq qiladilar.

3. Harakatli o'yinlar (Action-based games)

• "Simon says", "Stand up if...". Bunda o'quvchilar buyruq va harakatlar orqali yangi so'zlarni mustahkamlaydilar.

4. Rasm asosidagi o'yinlar (Picture games)

• "Describe and guess", "Memory game". O'quvchilar rasmlar yordamida ta'riflash, taqqoslash va suhbatlashishni mashq qiladilar.

Axborot almashish o'yinlari (Information-gap games)

• Masalan, "Missing information". O'quvchilar bir-biridan ma'lumot so'rab, gapirish orqali topshiriqni bajaradilar.

4. Interaktiv o'yinlardan foydalanish metodikasi

O'yinlar dars jarayonida samarali bo'lishi uchun quyidagi shartlarga amal qilish kerak:

- O'yin qoidalari oddiy va tushunarli bo'lishi lozim.
- Har bir o'quvchi faol ishtirok etishi ta'minlanishi kerak.
- O'yin davomida maqsadli so'z va iboralarni ishlatishga undash zarur.
- O'qituvchi o'yin natijalarini baholashi va o'quvchilarni rag'batlantirishi lozim.
- O'yin vaqti aniq belgilanishi, darsning maqsadiga mos kelishi kerak.

5. Amaliy tajribalar va kuzatuvlar

Toshkent shahridagi 1-sonli umumta'lim maktabida olib borilgan tajribaviy kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, interaktiv o'yinlardan muntazam foydalanilgan sinflarda o'quvchilarning nutqiy faolligi 35% ga yuqori bo'lgan [3]. O'yin asosida o'tkazilgan darslarda o'quvchilar xatoga e'tibor bermasdan, erkin gapirishga intilganlar.

Masalan, "Guess who?" o'yinida har bir o'quvchi boshqalardan belgilangan personaj haqida savol so'rash orqali gapirishni mashq qiladi. Shu orqali o'quvchi nafaqat grammatik jihatdan to'g'ri gapirishga, balki tezkor fikrlashga ham o'rganadi.

6. Xulosa

Interaktiv o'yinlar boshlang'ich sinf o'quvchilarida ingliz tilida gapirish ko'nikmasini rivojlantirishning samarali vositasidir. Ular orqali:

- o'quvchilarda nutqiy faollik oshadi;
- psixologik to'siqlar kamayadi;
- motivatsiya va qiziqish kuchayadi;
- real kommunikativ vaziyatlarda gapirish tajribasi hosil qilinadi.

Shu sababdan, ingliz tili o'qituvchilari dars jarayonida interaktiv o'yinlardan keng foydalanishi maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrda PQ-1875-son qarori.
2. Выготский Л. С. Мышление и речь. – Москва, 1982.
3. Karimova, D. "Interactive methods in teaching English in primary schools." Uzbek Journal of Pedagogical Research, 2021.
4. Cameron, L. Teaching Languages to Young Learners. Cambridge: CUP, 2001.
5. Wright, A., Betteridge, D., & Buckby, M. Games for Language Learning. Cambridge: CUP, 2006.
6. Harmer, J. How to Teach English. Pearson Education, 2015.